

OBRES MESTRES DE LA WEIRD FICTION

N. 3—*La Cosa Maleïda*

D'AMBROSE BIERCE

I

*NO TOT EL QUE HI HA A TAULA
ÉS PER MENJAR*

A la llum d'una candela de seu, situada a l'extrem d'una taula rústica, un home llegia alguna cosa escrita en un llibre. Era un vell llibre de comptes, molt gastat, i la lletra no semblava gaire llegible, ja que l'home, de tant en tant, atansava la pàgina a la flama de l'espelma perquè li arribés la llum més intensament. Aleshores, l'ombra del llibre sumia en la foscor mitja estança, i obscuria diverses cares i figures, ja que, a més del lector, hi eren presents vuit homes més. Set d'ells seien contra les rudimentàries parets de troncs, silencis i immòbils i ben a prop de la taula, ja que l'estança era petita. Estirant el braç qualsevol d'ells hauria pogut tocar el vuitè home, ajagut a la taula, de cara enlaire, parcialment cobert per un llençol i amb els braços al costat del cos. Era mort.

L'home amb el llibre no el llegia en veu alta i ningú no parlava; tots semblaven esperar que alguna cosa succeís; només el finat restava sense expectatives. Des de la foscor inescrutable de l'exterior entraven, a través de l'obertura que servia de finestra, tots els sorolls sempre estranys de la nit a la natura: la llarga i anònima entonació d'un coiot; el brunzit polsant i persistent d'insectes infatigables als arbres; els estranys crits dels ocells nocturns, tan diferents dels cants dels ocells diürns; el zumzeig d'escarabats grossos i erràtics i tota aquella misteriosa coral de petits sons que semblen haver estat sempre allà, mig desapercebuts, i de sobte cessen per complet, com

conscients d'una indiscreció. Però res de tot allò va ser advertit per aquella companyia; els membres no estaven gaire interessats a parar atenció a qüestions sense importància pràctica; això era evident en cada solc dels seus rostres aspres —evident inclús a la tènue llum d'una sola espelma. Eren tots clarament homes de la contrada, pagesos i llenyataires.

Qui llegia era lleugerament diferent; hom hauria dit que era una persona de món, viatjada, encara que hi havia en la seva indumentària quelcom que evidenciava certa familiaritat amb les persones al seu voltant. El seu abric hauria xocat la gent de San Francisco, el seu calçat no era d'origen urbà i el barret que jeia a terra al seu costat (ell era l'únic que anava descobert) era tal que si algú el considerés simplement un article d'ornament personal no n'hauria captat el propòsit. En contrapartida, l'home era prou ben plantat, amb un lleuger toc d'austeritat, encara que potser l'hagués adoptat o cultivat, com escau a algú amb autoritat. Ja que ell era el jutge d'instrucció. Era en virtut del seu càrrec que havia pres possessió del llibre que llegia; s'havia trobat entre els efectes personals del difunt: a la seva cabana, on la investigació tenia lloc.

Quan el jutge va acabar de llegir, va guardar el llibre a la butxaca de l'abric. En aquell moment la porta va obrir-se de cop i un jove va entrar. Era ben clar que no era nascut ni criat a les muntanyes: vestia com la gent de ciutat. Tanmateix, duia la roba plena de pols, com si hagués viatjat. De fet, havia castigat molt el cavall per arribar a la instrucció.

El jutge el va saludar amb el cap; ningú més s'hi va adreçar:

— L'hem hagut d'esperar —va dir el jutge—. És necessari enllestir aquest afer aquesta mateixa nit.

El jove va somriure. —Em sap greu haver-vos fet esperar —va dir—. Me n'he anat, no pas per eludir la vostra citació, sinó per enviar al meu periòdic un relat del que, suposo, m'heu cridat a explicar.

El jutge va somriure.

—El relat que heu enviat al vostre diari —va dir—, diferirà, probablement, d'allò que expliqueu ara sota jurament.

—Allò —va rebatre l'altre, de manera acalorada i amb visible rubor—, ja depèn de vós. He fet servir paper de còpia i en tinc una del que he enviat. No l'he escrit com una notícia, ja que no és creïble, sinó com a ficció. Pot fer part del meu testimoni sota jurament.

—Però vós mateix dieu que no és creïble.

—Allò no us ha d'importar, senyor, si també juro que és certa.

El jutge, aparentment, no va quedar gaire impactat pel ressentiment manifest del jove. Va callar per uns moments, mirant a terra. Els homes als costats de la cabana parlaven xiuxiuejant, però no deixaven gairebé mai de mirar el rostre del cadàver. En aquell moment el jutge va alçar els ulls i va dir: —Ara prendrem la instrucció.

Els homes es van treure els barrets. El testimoni va prestar jurament.

—Com us dieu? —va preguntar el jutge.

—William Harker.

—Edat?

—Vint-i-set.

—Coneixeu el difunt, Hugh Morgan?

—Sí.

—Ereu amb ell quan va morir?

—A prop d'ell.

—Com va passar això; la vostra presència, vull dir?

—El visitava en aquell lloc per caçar i pescar. Part del meu propòsit, tanmateix, era estudiar-lo, a ell i a la seva peculiar vida solitària. Em semblava un bon model per a un personatge de ficció. A vegades escric històries.

—A vegades les llegeixo.

—Gràcies.

—Històries en general; no pas les vostres.

Alguns dels jurats van riure. Contra un panorama fosc l'humor brilla amb claredat. Els soldats durant les pauses de la batalla riuen amb facilitat i una facècia al patíbul triomfa per sorpresa.

—Relateu les circumstàncies de la mort d'aquest home —va demanar el jutge—. Podeu fer servir les notes o apunts que us convinguin.

El testimoni va assentir. Va treure un manuscrit de la butxaca de la jaqueta, la va apropar a l'espelma i va girar els fulls fins que va trobar el passatge que volia i va començar a llegir.

II

ALLÒ QUE POT PASSAR A

UN CAMP DE CUGULA

“... El sol tot just havia eixit quan vam sortir de la casa. Cercàvem guatlles, cadascú duia una escopeta però teníem només un gos. En Morgan va dir que el millor terreny era més enllà d'una certa carena que em va assenyalar i la vam travessar per un sender entre el *chaparral*. A l'altra banda hi havia un terreny força planer, densament cobert de cugula. Mentre sortíem del *chaparral*, en Morgan estava tan sols uns metres per davant. De sobte vam sentir, a poca distància a la nostra dreta però parcialment enfront de nosaltres, un soroll com si un animal es batzegués entre els matolls, que vam veure com se sacsejaven violentament.

”Hem espantat un cérvol’ va dir. ‘Tant de bo haguéssim dut un rifle.’

”En Morgan, que s’havia aturat i observava amb atenció els matolls que es removien, no va dir res però havia carregat els dos canons de l’arma i l’agafava preparat per apuntar. El vaig notar una mica inquiet, cosa que em va sorprendre, ja que era conegut per la seva serenor excepcional, inclús en moments de perill sobtat i imminent.

”Va, vinga!’ vaig dir. ‘No voldràs pas omplir de perdigons un cérvol, oi?’

”Així i tot no va respondre, però, en veure-li la cara quan la va girar lleugerament cap a mi, em va colpir la seva pal·lidesa. Aleshores vaig entendre que estàvem davant una situació greu i la meva primera conjectura va ser que havíem ensopegat amb un os *grizzly*. Vaig avançar-me fins al costat d’en Morgan, vaig amartellar la meva arma mentre em movia.

”Els matolls ja no se sacsejaven i els sorolls havien cessat, però en Morgan estava tan atent a l’indret com abans.

”Què és? Què dimonis és?’ —vaig preguntar.

”Aquella Cosa Maleïda!’ va respondre, sense girar el cap. La seva veu era aspra i antinatural. Tremolava visiblement.

”Estava a punt de dir alguna cosa més, quan vaig observar les tiges de cugula prop de l’indret de l’esvalot movent-se de la manera més inexplicable. Amb prou feines puc descriure-ho. Semblava com si es moguessin empeses per un cop de vent, que no tan sols les doblegava, sinó que també les pressionava cap a terra —aixafant-les sense que es tornessin a aixecar—, i aquest moviment tan lent i perllongat es dirigia vers nosaltres.

”Res del que he vist mai no m’havia afectat de manera tan estranya com aquest fenomen desconegut i inexplicable, però soc incapaç de recordar cap sensació de por. Recordo —i ho explico aquí perquè, per peculiar que fos, me’n vaig recordar en aquell moment— que una vegada, mirant despreocupadament per una

finestra oberta, vaig confondre momentàniament un petit arbre proper per un d’un grup d’arbres més grossos i distants. Es veia de la mateixa mida que la resta, però més nítidament i clarament definit, en forma i detall, que els altres, i per tant semblava desentonar amb ells. Era un simple engany per la llei de la perspectiva aèria, però em va sobtar i, gairebé, espantar. Ens refiem tant del funcionament ordenat de les lleis familiars de la natura que qualsevol suspensió aparent d’aquestes lleis és vista com una amenaça a la nostra seguretat, l’advertència d’una impensable calamitat. Així que, ara, aquell moviment sense causa evident de les plantes i el lent però inexorable apropament de la línia de l’esvalot eren clarament preocupants. El meu company semblava realment espantat i no podia donar crèdit als meus sentits quan, de sobte, el vaig veure agafar fort l’escopeta i disparar tots dos canons contra la vegetació agitada! Abans que el fum dels trets s’hagués dissipat, vaig sentir un fort crit ferotge —un xiscle com el d’un animal salvatge— i, llençant la seva arma a terra, en Morgan va fer un bot i va sortir a correuita d’aquell lloc. Al mateix instant, vaig ser empès violentament a terra per l’impacte d’alguna cosa invisible entre el fum —una substància tova i pesada que m’havia escomès amb gran força.

”Abans que pogués posar-me dempeus i recuperar l’arma, que semblava haver-me estat arrabassada de les mans, vaig sentir en Morgan xisclant com si patís una agonia mortal, i barrejant-se entre els seus esgarips s’hi sentien uns sons raucs i salvatges semblants als dels gossos que es barallen. Indescriptiblement esparverat, em vaig intentar aixecar i vaig mirar en la direcció de la retirada d’en Morgan, i que Déu, per misericòrdia, em guardi d’una altra visió com aquella! A una distància d’unes trenta passes es trobava el meu amic, amb un genoll a terra, el cap enrere en un angle terrorífic, sense barret, els cabells llargs desgavellats i el cos movent-se

violentament d'un costat a l'altre, enrere i endavant. Tenia el braç dret aixecat i semblava que li faltava la mà —almenys no la podia veure. L'altre braç tampoc era visible. De vegades, com ara em relata la memòria aquella escena extraordinària, només podia discernir una part del seu cos; era com si hagués estat —no ho puc expressar d'una altra manera— mig esborrat i, en canviar de posició, tornava a fer-se novament visible.

”Tot això devia ocórrer en pocs segons, però en aquell interval en Morgan va adoptar totes les postures d'un lluitador aferrissat però vençut per una força i pes superiors. No vaig veure res més que ell, i ni tan sols el vaig veure nítidament en cap moment. Durant tot l'incident se sentien els seus crits i renecs com si estiguessin envoltats d'un so de rebombori de ràbia i fúria que mai no havia sentit sortir de la gola de cap home o bèstia!

”Només per un moment vaig restar indecís, aleshores, deixant anar l'escopeta, vaig córrer per ajudar el meu amic. Tenia la vaga esperança que patís un atac o algun tipus de convulsió. Abans d'arribar al seu costat ja era a terra, immòbil. Tots els sons es varen aturar, però, amb una sensació de terror més gran que la que aquests esdeveniments havien causat, vaig veure que ara els mateixos moviments misteriosos de les tiges de cugula s'estenien des de l'àrea esclafada al voltant de l'home prostrat cap a la vora d'un bosc. Només quan va assolir el bosc, vaig aconseguir apartar els ulls i vaig mirar el meu company. Era mort.”

III

UN HOME ENCARA QUE NU POT ANAR ESPARRACAT

El jutge es va alçar del seient i es va posar dret al costat del difunt. Aixecant una vora del llençol, el va retirar, deixant al descobert el cos sencer, gairebé nu del tot i que presentava, a la llum de la

candela, un groc argilós. Mostrava, tanmateix, àmplies clapes d'un to blau-negrós, òbviament causades per sang extravasada per les contusions. El pit i els costats semblaven com si els haguessin colpejats amb una porra. Presentava laceracions espantoses i la pell estava esquinçada en tires i parracs.

El jutge va recórrer la taula fins a l'extrem i va desfer el nus d'un mocador de seda, que li havien passat sota la barbata i lligat per la part superior del cap. En retirar el mocador va quedar exposada el que havia estat la gola. Alguns dels jurats que s'aixecaren per tenir una millor visió es van penedir de la seva curiositat i van girar les cares. El testimoni Harker va anar a la finestra oberta i es va recolzar a l'ampit, pàl·lid i marejat. Llençant el mocador sobre el coll del cadàver, el jutge es va dirigir a un racó de l'habitació i, d'una pila de roba, va anar mostrant una peça rere l'altra, alçant cadascuna d'elles un instant per ser examinades. Totes eren estripades i rígides per la sang. Els jurats no les van inspeccionar de prop. Semblaven més aviat desinteressats. De fet, ja havien vist abans tot això; l'única cosa nova per a ells era la declaració de Harker.

—Senyors —va dir el jutge—, diria que no disposem de més proves. El seu deure ja els ha estat explicat; si no hi ha res més que vulguin demanar, poden sortir i deliberar sobre el seu veredict.

El president del jurat es va aixecar —un home alt i barbut d'uns seixanta anys, vestit de manera vulgar.

—M'agradaria plantejar una qüestió, senyor jutge —va dir—. De quin manicomi ha fugit aquest darrer testimoni?

—Senyor Harker —va demanar el jutge, de forma seriosa i tranquil·la—, de quin manicomi heu fugit recentment?”

Harker va envermellir novament, però no va dir res, i els set jurats es van aixecar i solemnement van sortir de la cabana.

—Si ja heu acabat d'insultar-me, senyor —va dir Harker, tan aviat com ell i el jutge van quedar sols amb el difunt—, suposo que tinc permís per anar-me'n?

—Sí.

Harker va iniciar la seva partida però es va aturar, amb la mà al pany de la porta. L'hàbit de la seva professió era poderós —més poderós encara que el seu sentit de la dignitat personal. Es va girar i va dir:

—El llibre que teniu allà —l'he reconegut, és el diari d'en Morgan. Hi semblàveu molt interessat, el llegíeu mentre jo testificava. El podria veure? El públic voldria...

—El llibre no tindrà cap paper en aquest afer —va respondre el jutge, ficant-lo a la butxaca de l'abric—, totes les entrades es van fer molt abans de la mort de l'autor.

Quan Harker va sortir de la casa, el jurat va tornar a entrar i es va reunir al voltant de la taula on el cadàver, ara cobert, es perfilava sota el llençol d'una manera nítida. El president va seure prop de la candela, va treure de la butxaca un llapis i un tros de paper i va escriure de forma molt laboriosa el veredict següent, que, amb diversos graus d'esforç, tots varen signar:

—Nosaltres, el jurat, concloem que el difunt va trobar la mort a mans d'un puma, però alguns de nosaltres pensem que, alhora, va patir convulsions.

IV

UNA EXPLICACIÓ DES DE LA TOMBA

Al diari del difunt Hugh Morgan hi ha certes entrades interessants que poden, possiblement, tenir valor científic com a indicis. Durant la investigació de la seva mort, el llibre no va ser presentat com a prova; possiblement, el jutge va considerar que no pagava la pena

confondre el jurat. La data de les primeres entrades mencionades no es pot constatar; la part superior de la pàgina va ser estripada; la part de l'entrada corresponent diu així:

“... corria fent mitja circumferència, mantenint el cap sempre mirant al centre, i després es quedava quiet, bordant furiosament. Finalment, va fugir com un llamp entre els matolls. Al principi vaig pensar que havia embogit, però, en tornar a casa, no vaig trobar cap altre canvi en el seu comportament més enllà del que, òbviament, era causat per la por de ser castigat.

”Pot un gos veure amb el nas? Tal vegada les olors impressionen el centre olfactiu amb imatges d'allò que les emana? . . .

”2 de setembre — La nit passada, tot mirant els estels alçar-se per sobre del cim de la carena a l'est de la casa, vaig veure com desapareixien successivament, d'esquerra a dreta. Cada un quedava eclipsat només un instant i només uns quants alhora, però al llarg de tota l'extensió de la carena tots aquells que estaven a un o dos graus del cim eren ofuscats. Era com si alguna cosa s'hagués interposat entre ells i jo, però no podia veure què i els estels no eren prou grans per definir la seva forma. Uf! Això no m'agrada gens...

Falten entrades d'unes quantes setmanes, ja que s'han esquinçat tres pàgines del llibre.

”27 de setembre — Un altre cop ha estat per aquí. Cada dia trobo restes de la seva presència. He passat novament la nit vigilant en la mateixa posició, amb l'arma a la mà, doblement carregada amb perdigons. Al matí, les petjades fresques eren allà, com abans. Però juraria que no m'havia adormit —de fet, ja gairebé no dormo gens. És terrible, insuportable! Si aquestes sorprenents experiències són reals, acabaré boig; si són imaginàries, aleshores ja en soc, de boig.

”3 d'octubre — No hi he d'anar; no em farà fora. No, aquesta és casa meva, la meva terra. Déu odia els covards...

”5 d’octubre — Ja no ho puc suportar més; he convidat en Harker a passar unes setmanes amb mi; és una persona sensata. Del seu comportament podré esbrinar si pensa que soc boig.

”7 d’octubre — Tinc la solució del problema; se’m va acudir ahir a la nit —així de sobte, com una revelació. Era molt simple —terriblement simple!

”Hi ha sons que no podem pas sentir. A ambdós extrems de l’escala musical hi ha notes que no aconsegueixen fer vibrar l’instrument imperfecte de l’oïda humana. Són massa aguts o massa greus. He observat un estol d’oriols ocupant tota la capçada d’un arbre —les capçades de múltiples arbres—, tots cantant a l’uníson. De sobte —en un moment—, exactament al mateix instant, tots s’enlairaren i se n’anaren volant. Com? No es podien veure tots entre ells —hi havia diverses capçades senceres involucrades. En cap moment un líder hauria pogut ser visible per tots ells. Hi ha hagut d’haver un senyal d’advertència o indicació, agut i estrident per sobre del rebombori, però que jo no he sentit. També he vist el mateix tipus d’enlairament simultani mentre eren en silenci, no només entre oriols, sinó també en altres ocells —les guatlles, per exemple, ben separades per matolls—, fins i tot en costats oposats d’un turó.

”És sabut pels mariners que els grups de balenes que gaudeixen o juguen a la superfície de l’oceà, separades per llegües de distància i amb la convexitat de la Terra pel mig, sovint es capbussen al mateix instant i desapareixen totes de la vista en un moment. Un senyal ha estat emès —massa greu per a l’oïda del mariner al pal major i dels seus camarades a coberta—, ja que, tanmateix, al vaixell perceben les vibracions de la mateixa manera que les pedres d’una catedral s’estremeixen amb el so greu de l’orgue.

”I tal com passa amb els sons, també passa amb els colors. Als extrems de l’espectre solar el científic pot detectar la presència del que es coneixen com a raigs «actínics». Representen els colors —colors integrals per a la composició de la llum— que no som capaços de percebre. L’ull humà és un instrument imperfecte; el seu abast és d’unes poques octaves de la veritable «escala cromàtica». No estic pas boig; hi ha colors que no podem veure.

”I, valga’m Déu! La Cosa Maleïda és d’aquell color!”

L’obra publicada de l’Ambrose Bierce fins al 1929, com “La Cosa Maleïda”, es troba en domini públic tant als Estats Units, en haver passat més de 95 anys de la seva primera publicació, com a la Unió Europea, en haver passat més de 70 anys de la mort de l’autor.

“La Cosa Maleïda” fou publicada per primera vegada a la revista *Tales from Town Topics* al número amb data de desembre de 1893.

El text original de l’obra s’ha obtingut de Project Gutenberg™: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/23172/pg23172-images.html>

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Please, refer to the Full License here: <https://www.gutenberg.org/policy/license.html#start-full-license>

La Traducció en Català de “The Damned Thing” de l’Ambrose Bierce © 2025 per en M. Di Mauro s’ha llicenciat sota Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International

Agraïments a:
Josep Santacreu per la revisió lingüística

v1.0.1 2025-03-23